

Костецький В.В.*к.е.н., доцент кафедри фінансів
суб'єктів господарювання і страху-
вання ТНЕУ*

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У період економічних перетворень та нестабільності підприємства за низкою проблем й змін в економіці часто не розглядають варіант впровадження нових інноваційних систем управління підприємством, що дозволило б вивести підприємство на новий більш успішний рівень розвитку. В сучасних умовах існує досить альтернатив традиційним системам управління підприємствами. Особливий інтерес викликає система контролінгу. Застосування контролінгу як системи економічного управління діяльністю підприємства дозволяє організувати управління на якісно вищому рівні завдяки інтеграції й координації діяльності різних служб та підрозділів підприємств, що ставлять за мету досягнення оперативних і стратегічних цілей суб'єктів господарювання [7, с. 121].

В останні роки все частіше серед українських вчених і практиків у галузі економіки та управління використовується термін «контролінг». Кожен трактує його по-своєму. Деякі стверджують, що контролінг – це внутрішній контроль, інші ж вважають, що контролінг те саме що й аудиту. Фахівці в області автоматизованих систем управління підприємствами вважають, що контролінг – це практично те ж саме, що і автоматизована система управління підприємством, але лише з урахуванням нових умов господарювання. Контролінг порівнюють також з системою програмно-цільового планування. Досить часто контролінг ототожнюють частково або повністю з управлінським обліком.

У економічній літературі відсутнє однозначне трактування терміну «контролінг» та його методів. Так, А. Дайле [5] визначає контролінг як концепцію управління підприємством, орієнтовану на систему обліку та інформаційну систему підприємства. Р. Манн і Е. Майєр [9] називають контролінг системою управління прибутком підприємства.

М.С. Пушкар вважає, що контролінг – новий напрям в економічній науці, пов'язаний з формуванням інформаційних ресурсів для стратегічного управління розвитком підприємства, тобто це окрема інформаційна підсистема підприємства для стратегічного управління на основі синтезу знань з менеджменту, маркетингу, фінансового й управлінського обліку, статистики,

аналізу, контролю та прогнозування [11]. Дослідник виділяє контролінг в окрему підсистему управління.

Ю.П. Аніскін поняття контролінгу трактує наступним чином: «Контролінг – концепція, спрямована на управління майбутнім відповідно до поставлених позначок і завдань для досягнення довгострокового й ефективного функціонування підприємства» [1].

М.Ф. Базась вважає контролінг концепцією сучасного управління підприємством, що інтегрує, координує й сприяє діяльності відділів підприємства спрямованої на ефективне, довгострокове функціонування підприємства й досягнення поставлених цілей [2].

У результаті досліджень встановлено, що переважно вчені розглядають контролінг як концепцію управління підприємством, систему, що дозволяє інтегрувати й координувати діяльність відділів підприємства й ефективно управляти цілями та стратегією підприємства. Як механізм, що зорієнтований на забезпечення ефективного перспективного розвитку підприємства зв'язками контролінг виступає інформаційним забезпеченням досягнення цілей та завдань підприємства. Він є однією із ефективних систем керування підприємством, системою, економічна сутність якої полягає у процесі перетворення та інтеграції існуючих методів обліку, аналізу, планування і контролю в систему управління підприємством, орієнтовану на досягнення всіх завдань, що постають перед підприємством. В перспективі запровадження даного механізму дозволить знизити витрати підприємства за рахунок ефективного управління ресурсами, забезпечити конкурентоспроможність, зберегти та примножити власну частку на ринку. Даний механізм спрямований на ефективне стратегічне та оперативне планування, прогнозування та контроль, які дозволяють передбачити та вирішити проблеми в майбутньому [6, с. 9].

Система контролінгу – це принципово нова концепція інформації та управління, яку можна визначити як обліково-аналітичну систему, що реалізує синтез елементів обліку, контролю, планування, яка забезпечує як оперативне, так і стратегічне управління процесом досягнення цілей і результатів діяльності підприємства [3].

Варто звернути увагу на значну розрізненість вищенаведених визначень, що є підтвердженням необхідності формулювання визначення контролінгу з точки зору системного підходу, яке б охоплювало всі його ідентифікуючі та функціональні особливості.

Проаналізувавши літературні джерела можна дійти висновку, що система має емерджентну властивість, яка зумовлює її більшу ефективність. Загальновідомою є спрямованість всіх концепцій управління і контролінгу також до максимізації ефективності виробничої системи. Тому, з точки зору

забезпечення максимальної ефективності від управлінських заходів контролінг слід визначити як систему інструментів, методів і технологій для підтримки управління компанією.

Спираючись на опрацьовані джерела інформації [2; 3; 4], можна узагальнити, що контролінг однаково охоплює оперативне і стратегічне управління. Зважаючи на вищенаведене, визначення контролінгу звучатиме наступним чином: контролінг – система інструментів, методів і технологій для підтримки оперативного і стратегічного управління компанією.

Таким чином, можемо зробити висновок, що контролінг – це концепція системного управління підприємством, в основу якої покладено прагнення забезпечити його довгострокове ефективне існування.

Продуктивність контролінгу досягається при правильному конструюванні на практиці його організаційно-методичного контуру, коли реалізуються як методологічні, та і організаційно-юридичні принципи контролінгу. Правильність конструювання такого механізму означає його адекватність вимогам ринкової економіки.

Рекомендується ретельно зважувати необхідність впровадження того чи іншого інструменту. При впровадженні контролінгу необхідно ретельно оцінювати ті інструменти, які впроваджуватимуться, і зіставляти складність впровадження, необхідність отримуваної інформації та відповідність одержуваної моделі підприємства дійсності [10, с. 94].

Контролінг виступає стрижнем, навколо якого об'єднуються усі основні елементи організації та управління діяльністю сучасного підприємства, а саме: всі бізнес-процеси і пов'язані з ними витрати; центри відповідальності підприємства; системи планування та бюджетування; системи управлінського обліку та стратегічного управління; інформаційні потоки (документообіг) та ряд інших, які дозволяють оперативно фіксувати поточний стан виконання бюджетів центрів відповідальності, проводити моніторинг та аналіз результатів господарської діяльності підприємства, виявляти причини відхилень і формувати управлінські рішення у межах центрів відповідальності [8, с. 100].

Контролінг внаслідок глобалізації ринків і скорочення життєвого циклу виробів стає стратегічним фактором успіху в конкурентній боротьбі. Керівництво і менеджери підприємств повинні зрозуміти, що комплексні проблеми управління, які стосуються всього підприємства, потрібно вирішувати як можна раніше. Однак багато підприємців ще не усвідомили значення контролінгу як фактора зниження витрат і підвищення прибутку та конкурентоздатності.

Тому, контролінг найближчого майбутнього, на нашу думку, буде переорієнтований в бік основних джерел ефективності – розробка нових

продуктів, технологій і методів організації праці та виробництва у всіх функціональних сферах діяльності підприємства. Тоді ми можемо сподіватися на те, що контролери стануть не звичними сьогодні фахівцями з обліку та аналізу, а реально затребуваними помічниками керівників підприємств різних галузей народного господарства, в тому числі промислових підприємств, і форм власності.

Література

1. Аніскін Ю.П. Планування і контролінг: Підручник / Ю.П. Аніскін, А.М. Павлова. – 3-е вид., М.: Омега – Л, 2007. – 241 с.
2. Базась М.Ф. Теоретико-методологічні засади внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та контролінгу / М.Ф. Базась. – К.: МАУП, 2007. – 236 с.
3. Білик М.Д. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 592 с.
4. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками / И. А. Бланк. – К.: Ника–Центр, 2005. – 511с.
5. Дайле А. Практика контроллинга / Дайле А.; пер. с нем., ред. Лукашевича М.Л., Тихоненковой Е.Н. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 335 с.
6. Добровольська О.В. Контролінг як засіб створення довгострокових конкурентних переваг на підприємстві / О.В. Добровольська // Проблеми науки. – 2009. – № 4. – С. 8–12.
7. Загороднюк О.В. Сутність і значення контролінгу в системі управління підприємством / О.В. Загороднюк // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 6. – С. 121–127.
8. Игнатъева О.И. Контроллинг на промышленном предприятии как залог его устойчивого развития / О.И. Игнатъева // Сборники конференций НИЦ Социосфера. – 2011. – № 28. – С. 99–101.
9. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих / Р. Манн, Э. Майер // Система управления прибылью. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 301 с.
10. Писчасов Ф. Инструментарий контроллинга предприятий / Ф. Писчасов, Е. Попов // Проблемы теории и практики управления. – 2003. – № 5. – С. 92–98.
11. Пушкар М.С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту / М.С. Пушкар, Р. М. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.